

Jakob Ribič

OD TANTALA DO ELEKTRE IN ORESTA

Grški miti, ki so grškim pesnikom služili kot snov za njihove pesnitve in tragedije, imajo več verzij in različic. Da bi predstavili karseda enotno pripoved o Atrejevem rodu, smo se odločili večino zgodb črpati iz Najlepših antičnih pripovedk Gustava Schwaba in iz leksikona Antika, ki je izšel pri Cankarjevi založbi.

Tantal: Tantara, Zevsovega sina, so bogovi zelo spoštovali. Bil je njihov zaupni prijatelj, zato je smel poslušati vse, o čemer so se bogovi med seboj pogovarjali. Tantal pa je začel to v svojem napuhu izkoriščati – svojim prijateljem je izdajal skrivnosti, bogovom pa je ukradel nektar in ambrozijo. Da bi preizkusil vsevednost bogov, je dal zaklati svojega sina, dečka Pelopsa, in jim njegovo meso ponudil kot jed. Bogovi so to opazili (razen Demetre) in hrano takoj zavrgli, Tantara pa kaznovali s trojnimi mukami.

Pelops: Potem ko ga je oče dal ubiti, ga je rešila Kloto, boginja, ki prede človeku nit življenja, in ga ponovno obudila od mrtvih. Ko je Pelops odrasel, se je zaljubil v Hipodamejo, hčerko elidskega kralja Ojnoma. Temu je bilo prerokovano, da bo, ko bo Hipodameja dobila moža, umrl, zato se je za mogoče snubce domislil preizkušnje. Če so hoteli za ženo dobiti njegovo hčerko, so ga morali premagati v tekmi z vpregami, v nasprotnem primeru pa jih je Ojnomaos smel ubiti. Vsakemu snubcu je Ojnomaos pred začetkom dirke dal prednost; medtem ko so ti že lahko začeli dirkati, je sam še prej opravil žrtvovanje. Kljub temu da je bil Ojnomaos star, je snubce zaradi hitrih konj vedno ujel in jih ubil. Pelops, ki je za to vedel, se je odločil podkupiti voznika njegovih konj Mirtila. Mirtil je tako pred dirko pokvaril vprego, zaradi česar je voz med preizkušnjo izgubil kolo. Ojnomaos je zaradi tega padel z voza in umrl, Pelops pa dobil kraljestvo in ženo. Da bi se znebil edine priče svoje prevare in da mu ne bi bilo treba pokloniti obljubljenе nagrade, se je Pelops odločil, da Mirtila pahne s pečine in ga ubije. Mirtil je, tik preden je umrl, preklel Pelopsa in njegov rod.

Atrej in Tiest: Tiest je svojemu bratu Atreju, mikenskemu kralju, prevzel ženo Aeropo. Atrej se mu je zato maščeval tako, da je ugrabil njegova sinčka (Tantara in Plejstena), ju dal zaklati in mu postregel z njunim mesom. Tiest se je po tem groznem dejanju odločil pobegniti na varno v Epir, medtem pa sta Mikene prizadeli suša in lakota. V preročišču je bilo Atreju sporočeno, da bo krizne razmere umiril, če pokliče svojega brata nazaj v domovino. Kmalu potem, ko se je Tiest vrnil v domovino, se je ponovno sprl s svojim bratom, zaradi česar ga je Atrej

dal zapreti v ječo. Od tu je Tiesta rešil njegov sin Ajgist (glej zgodbo o Ajgistu), ki je zatem iz maščevanja za svoja umrla brata ubil Atreja. Tako je oblast prevzel Tiest, Agamemnon in Menelaj, Atrejeva sinova, pa sta bila prisiljena pobegniti v Šparto. Tam sta se zaljubila v tamkajšnji princesi – Menelaj v Heleno, Agamemnon pa v Klitajmestro. Agamemnon je Klitajmestro za ženo dobil na silo – potem ko je ubil njenega prvega moža. Klitajmestrina brata sta se zaradi tega Agamemnonu želela maščevati in ga ubiti, a ju je ustavil njun oče, špartanski kralj Tindarej. Po smrti Tindareja je Šparti zavladal Menelaj, Agamemnon pa se je vrnil v Mikene in se odločil maščevati se za smrt svojega očeta. Tako je ubil Tiesta in postal mikenski kralj. (Ajgist se je zatem zatekel na jug dežele.)

Ajgist: Potem ko je Atrej ubil njegova sinova, je Tiest odšel po nasvet v preročišče, v katerem so mu sporočili, da bo otrok, ki ga bo imel s svojo hčerjo Pelopejo, Atreja ubil. Tiest je zato posilil Pelopejo, pri tem pa zakril svojo identiteto. Ko je Pelopeja izvedela za to, da je njen otrok (Ajgist) pravzaprav njen brat in da jo je posilil lastni oče, se je odločila otroka zavreči, sama pa se je ubila. Po Schwabovi verziji je Ajgista zato vzgojil Tiest in se skupaj z njim vrnil v Mikene, po drugih različicah pa je vzgojo Ajgista prevzel sam Atrej, ne vedoč, da gre v resnici za Tiestovega sina. Ko je Atrej Tiesta, ki se je medtem vrnil v Mikene, vrgel v ječo, se ga je odločil ubiti, za to nalogo pa je izbral ravno Ajgista. Ta je v zaporu spoznal svojega pravega očeta in mu pomagal, namesto njega pa ubil Atreja.

Agamemnon: Ko je Paris ugrabil Menelajevo ženo Heleno, se je Agamemnon odločil povesti grško vojsko proti Troji. Na poti je žrtvoval svojo hčer Ifigenijo (glej zgodbo o Ifigeniji). V času Agamemnonove odsotnosti se je Klitajmestra zblížala z njegovim bratrancem Ajgistom in skupaj z njim prevzela mikensko kraljestvo. Ko se je Agamemnon kot zmagovalc vrnil v Mikene, se je njegova žena Klitajmestra odločila maščevati se za smrt svoje najstarejše hčere, Ajgist pa za smrt svojega očeta Tiesta, zato sta ga ubila.

Ifigenija: Agamemnon je nekega dne na lovu ubil sveto žival – košuto, ki je bila posvečena boginji lova Artemidi. Ogorčena nad tem dejanjem je boginja grški vojski, ki se je zbrala v Avlidi, da bi odšla proti Troji, za kazen poslala popolno brezvetrje. Po nekaj dneh čakanja, da bi le zapihal ugodnejši veter, so se Grki odločili posvetovati se z vedežem Kalhantom, kaj naj storijo. Ta jim je sporočil, da se bo Artemidina jeza ohladila le, če bo Agamemnon žrtvoval svojo najstarejšo hčer Ifigenijo. Agamemnon sprva ni bil pripravljen na takšno žrtev, kasneje pa je le ocenil, da bi ga grški vojaki v primeru, da tega ne naredi, iz besa ubili, hčerko pa tako ali tako žrtvovali, zato se je na koncu vseeno odločil, da se Ifigenijo ubije. Tako je Agamemnon naročil, naj Ifigenijo iz domovine pripeljejo v Avlido, pri tem pa Klitajmestri za svojo pravo namero ni povedal. Namesto tega se ji je zlagal, da svojo hčer potrebuje za poroko z Ahilom. Klitajmestra je ugotovila, da gre za laž, potem ko je po naključju v vojaškem taboru zagledala prav Ahila, ki o poroki ni vedel ničesar. Zaradi tega se je, ogorčena nad možovo namero, odločila soočiti z njim, posredovati pa se je odločil tudi Ahil in nameraval rešiti Ifigenijo,

v katero se je medtem zaljubil. A Ifigenija je v zadnjem hipu sprevidela, da bi lahko med Ahilom in vojaki prišlo do hudega prelivanja krvi, zato se je le pustila žrtvovati in Grkom tako omogočiti pohod proti Troji. V trenutku, ko ji je bil zadan smrtni udarec, pa jo je Artemida zamenjala z mrtvo košuto in Ifigenijo rešila ter jo odnesla v svoje svetišče v deželo Tavrov. Tam je živelo divje ljudstvo, ki je vsakega tujca, ki je pristal na njihovi obali, ubilo, mu odsekalo glavo in jo nataknilo na kol. Ifigenija je na Tavridi postala svečenica Artemidinega svetišča in tako je morala te smrtno žrtve posvetiti ravno ona. Po dolgih letih (trojanske vojne je bilo že konec, Agamemnon, Ajgist in Klitajmestra pa so tudi že umrli) je Oresta preročišče v Delfih poslalo prav v deželo Tavrov, da bi iz svetišča ukradel Artemidin kip in ga prinesel v Atene. Oresta in njegovega prijatelja Pilada so domačini po prihodu ujeli in po tradiciji poslali na žrtvovanje v svetišče, v katerem je bila zaposlena Ifigenija. A v medsebojnem pogovoru sta se Ifigenija in Orest naposled spoznala in z ukano zbežala iz tuje dežele.

Orest: Ko sta Ajgist in Klitajmestra ubila Agamemnona, je Elektra skrivaj izročila mladega Oresta sužnju, da bi ga odpeljal na varno. Tako bi lahko v miru odrasel v moškega in se nazadnje vrnil v Mikene in maščeval očetovo smrt. (Po drugih verzijah je Oresta v tujino poslala Klitajmestra zaradi nevarnosti, ki je pretila mestu med Agamemnonovo odsotnostjo.) Nekaj let zatem – po Agamemnonovi smrti – je v Mikene prispel sel, ki je prinesel vest o Orestovi smrti. A izkazalo se je, da je šlo za dobro premišljeno spletko. Mož, ki je prinesel novico o Orestovi smrti, je bil namreč v resnici prav tisti suženj, ki mu je nekoč Elektra izročila dečka, eden izmed odposlancev, ki so prišli z njim, pa je bil sam Orest. Ta se je vrnil zato, da bi umoril Klitajmestro in Ajgista ter tako maščeval očetovo smrt. Po umoru lastne matere pa so Oresta v pest dobile maščevalke zločinov, Erinije, ki so jih Grki imenovali tudi Evmenide (milostljive). Te so ga pognale iz domače dežele v Delfe, kjer je Orest našel zatočišče v Apolonovem svetišču, kamor Erinije niso smele stopiti. Apolon je poslal Oresta v Atene, kjer naj bi o njegovi krivdi odločilo sodišče pod vodstvom boginje Atene. Po koncu pričevanj je sledila odločitev sodnikov, ki pa je bila izenačena, zato je končna razsodba pripadla predsedujoči boginji. Atena se je nazadnje odločila, da Orest ni kriv, in ga oprostila obtožbe. Orest se je nato odpravil v Tavrido, kjer je rešil svojo sestro Ifigenijo, zatem pa se končno vrnil domov in Mikenam zavladal kot srečen kralj. Poročil se je s Hermiono (hčerko kralja Meneleja in njegove žene Helene) in dočakal visoko starost. Umril je, ko ga je kača pičila v peto.

Bibliografija:

Schwab, Gustav, 2005: *Najlepše antične pripovedke*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
Howatson, Margaret C. (ur.), 1998: *Antika: leksikon*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

